

پوهنتون اسلام
پوهنځی شرعيات و قانون
پروگرام ماسټري فقه و قانون

امارت اسلامی افغانستان
وزارت تحصيلات عالی
معینیت امور علمی

منابع عواید جمهوری اسلامی افغانستان در پرتو شریعت اسلامی

رساله ماسټري

محصل: قلهور الله "زهیر عبدالستار"

استاد رهنا: دکتور مصباح الله "عبداللهی"

سال: ۱۳۹۸ هـ ش - ۱۴۰۰ هـ ش

پوهنتون سلام
پوهنځی شرعیات و قانون
پروگرام ماستري فقه و قانون

امارت اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
معینیت امور علمی

منابع عواید جمهوری اسلامی افغانستان در پرتو شریعت اسلامی

رساله ماستري

محصل: ظهورالله "زهیر عبدالستار"

استاد رهنما: دكتور مصباح الله "عبدالباقي"

سال: ۱۳۹۸ هـ ش - ۱۴۰۰ هـ ش

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

دپارتمنت فقه و قانون

بورډ ماستری

تصدیق نامه

محترم ظهور الله ولد مولوی عبدالستار ID: SH-MSF-98-579 نمبر محصل دور هفتم فقه و قانون که رساله ماستری خویش را زیر عنوان: منابع عوائد جمهور اسلامی افغانستان در پرتو شریعت اسلامی په روز چهارشنبه تاریخ ۱۰ / ۶ / ۱۴۰۰ هـ ش موفقانه دفاع نمود، و به اساس بررسی هیات تحکیم مستحق ۹۰ (نمره به عدد) نود و یوه (نمره به حرفه) گردید، موفقیت شان را از الله متعال خواهانیم.

اعضای هیات تحکیم:

ردیف	نام استاد	عضویت	امضاء
۱	سر محقق سید حبیب شاکر	عضو هیات	
۲	دکتور محمد یونس ابراهیمی	عضو هیات	
۳	دکتور مصباح الله عبدالباقي	استاد رهنما و رئیس جلسه	

معاون علمی

امر بورډ ماستری

چکیده بحث

تحقیق حاضر به منظور بررسی کردن منابع عواید جمهوری اسلامی افغانستان از منظر اسلام می باشد، بمنظور تحقیق و برسی دقیق اولاً به طور تمهید به تعریف عواید، و اقسام عواید، تعریف بیت المال، نشأت بیت المال و اقسام بیت المال پرداخته شده است، سپس منابع عواید در اسلام را در یک فصل جدا گانه گنجانیده شده است، که در آن تمام منابع عواید دولتی اسلامی که در صدر اسلام بوده و در عصر حاضر می باشد ذکر کرده شده است، که تعداد آن منابع عواید که در صدر اسلام بود به ۱۳ منبع می رسد، برخی آن دایمی و برخی دیگر آن موقتی می باشد، زکات، جزیه، عشر، فیهی، غنیمت، معادن، عاریت، قرض، مضاربت، خراج، وقف، ترکه لاوارث و لقطه.

در عصر حاضر اکثر منابع فوق مفقود شده است، کشورهای اسلامی از منابع دیگر عواید خویش را بدست می آورند، که تمام آن در یک مبحث جداگانه ذکر شده است که قرار ذیل اند: زکات، ملکیت های دولت، وضع مالیات، عواید محصول و سهمیه، قرض، کمک ها و جریمه مالی، البته زکات در چند کشور محدود منحصراً منبع درآمد محسوب می شود، و دولت زکات را جمع آوری می کند، تجربه برخی آن در رساله گنجانیده شده است، و در اکثر کشورهای اسلامی دولت زکات را جمع آوری نمی کند بلکه صاحبان اموال خودشان به مستحقین می پردازند.

عواید جمهوری اسلامی افغانستان از منابع متعددی حاصل می شود که قرار ذیل است: (۱) عواید از ملکیت های دولت، فروش و اجاره اماکن و زمین های دولتی، از طریق معادن، و از بابت عرضه خدماتی دولت، مانند پاسپورت، تذکره و غیره (۲) عواید از بابت وضع مالیات، مالیات بر عایدات، مالیات بر اراضی، مالیات انتفاعی، محصول گمرکی، مالیات بر معاملات یا فروش، مالیه بر مصرف و ارزش افزوده. (۳) عواید از عقوبات مالی، مانند جریمه های ترافیکی، جریمه های وضع شده بر مجرمین، زندانیان و غیره (۴) عواید از بابت مصادره اموال، اموالی و اشیای که از طریق ارتکاب جرم به دست آمده یا در ارتکاب جرم استعمال گردیده یا به قصد استعمال در ارتکاب جرم تهیه شده است یا اشیای که بذات خود جرم است حکومت مصادره می کند. (۵) عواید از بابت قرض، این قرض ها از منابع داخلی و خارجی می باشد، بانفع و بدون نفع می باشد، (۶) عواید از بابت کمک ها، منابع داخلی و خارجی برای دولت افغانستان کمک می کند، البته بیشترین کمک را منابع خارجی می کند، این کمک ها در بخش های مختلف می باشد.

تمام منابع عواید جمهوری اسلامی افغانستان از نگاه شرعی و عدم شرعی بودن آن در فصل جداگانه مورد بحث قرار گرفته است، مبحث اول آن حاوی حکم فروش و اجاره املاک دولتی، حکم

فروش و اجاره املاک دولتی برای کفار، حکم فروش و کرایه زمین برای سفارت خانه ها، حکم ملکیت معادن و غیره می باشد، مبحث دوم شامل تمام مباحث متعلقه به حکم مالیات می باشد از قبیل فرق میان مالیه و زکات، حکم وضع مالیه، شرایط وضع مالیه، حکم فرار ز مالیه، وضع مالیه بر امور غیر مشروع، مبحث سوم پیرامون حکم جریمه مالی می باشد که در آن معنای تعزیر بالمال و آرای فقهاء بر تعزیر بالمال ذکر شده است، مبحث چهارم شامل حکم مصادره اموال می باشد، مصادره اموال حرام، مصادره کسب حرام و مصادره اموال ولات امور، مبحث پنجم پیرامون حکم قرض است، حکم قرض های بدون نفع و شرایط قرض و حکم قرض های با نفع همه تفصیلاً بحث شده است، مبحث ششم پیرامون حکم در آمد از بابت کمک ها می باشد، این کمک ها یا از طریق کشور های اسلامی می باشد، و یا از طریق کشور های غیر اسلامی، حکم هر یک با ذکر شرایط نوشته شده است.

فهرست

Error! Bookmark not defined.	مقدمه
Error! Bookmark not defined.	تمهید: شناخت عواید و بیت المال
Error! Bookmark not defined.	مطلب اول: تعریف عواید و اقسام آن
Error! Bookmark not defined.	مطلب دوم: تعریف بیت المال، دلایل مشروعیت و اقسام آن
Error! Bookmark not defined.	فصل اول:
Error! Bookmark not defined.	مبحث اول: منابع عواید کشورها در صدر اسلام
Error! Bookmark not defined.	مطلب اول: زکات
Error! Bookmark not defined.	مطلب دوم: عشر
Error! Bookmark not defined.	مطلب سوم: جزیه
Error! Bookmark not defined.	مطلب چهارم: فئ
Error! Bookmark not defined.	مطلب پنجم: غنیمت
Error! Bookmark not defined.	مطلب ششم: معادن
Error! Bookmark not defined.	مطلب هفتم: عاریت
Error! Bookmark not defined.	مطلب هشتم: قرض
Error! Bookmark not defined.	مطلب نهم: مضاربت
Error! Bookmark not defined.	مطلب دهم: خراج
Error! Bookmark not defined.	مطلب یازدهم: وقف
Error! Bookmark not defined.	مطلب دوازدهم: ترکه لاوارث
Error! Bookmark not defined.	مطلب سیزدهم: لقطه
Error! Bookmark not defined.	مبحث دوم: منابع عواید کشورهای اسلامی در عصر حاضر
Error! Bookmark not defined.	مطلب اول: عواید از زکات
Error! Bookmark not defined.	مطلب دوم: عواید از اموال دولت
Error! Bookmark not defined.	مطلب سوم: عواید از مالیات
Error! Bookmark not defined.	مطلب چهارم: عواید محصول و سهمیه
Error! Bookmark not defined.	مطلب پنجم: درآمد از قرض
Error! Bookmark not defined.	مطلب ششم: عواید از بابت کمک ها
Error! Bookmark not defined.	مطلب هفتم: عواید از بابت عقوبات مالی
Error! Bookmark not defined.	فصل دوم: منابع عواید جمهوری اسلامی افغانستان
Error! Bookmark not defined.	مبحث اول: عواید جمهوری اسلامی افغانستان از بابت ملکیت های دولت
Error! Bookmark not defined.	مطلب دوم: عواید جمهوری اسلامی افغانستان از بابت مالیات
Error! Bookmark not defined.	مطلب سوم: عواید جمهوری اسلامی افغانستان از بابت عقوبات مالی
Error! Bookmark not defined.	مطلب چهارم: عواید جمهوری اسلامی افغانستان از بابت مصادره اموال
Error! Bookmark not defined.	مطلب پنجم: عواید جمهوری اسلامی افغانستان از بابت استقراض عام
Error! Bookmark not defined.	مطلب ششم: عواید جمهوری اسلامی افغانستان از بابت کمک ها
Error! Bookmark not defined.	فصل سوم: منابع عواید جمهوری اسلامی افغانستان در پرتو شریعت اسلامی

Error! Bookmark not defined.	مبحث اول: حکم فروش و اجاره املاک دولتی
Error! Bookmark not defined.	مطلب اول: حکم فروش و اجاره املاک دولتی:
Error! Bookmark not defined.	مطلب دوم: حکم فروش و اجاره املاک دولت برای کفار:
Error! Bookmark not defined.	مطلب سوم: حکم ملکیت معادن:
Error! Bookmark not defined.	مبحث دوم: حکم مالیات در اسلام:
Error! Bookmark not defined.	مطلب اول: تعریف مالیه نزد علمای شریعت:
Error! Bookmark not defined.	مطلب دوم: فرق میان زکات و مالیات:
Error! Bookmark not defined.	مطلب سوم: حکم مالیه در اسلام:
Error! Bookmark not defined.	مطلب چهارم: شرایط مالیه نزد قائلین:
Error! Bookmark not defined.	مطلب پنجم: مالیات از پرداخت زکات بی نیاز نمی کند:
Error! Bookmark not defined.	مطلب ششم: حکم فرار از مالیه:
Error! Bookmark not defined.	مطلب هفتم: وضع مالیات بر امور غیر مشروع:
Error! Bookmark not defined.	مطلب هشتم: حکم محصول گمرک در اسلام:
Error! Bookmark not defined.	مبحث سوم: حکم جریمه مالی
Error! Bookmark not defined.	مطلب اول: معنای تعزیر بالمال:
Error! Bookmark not defined.	مطلب دوم: آراء فقهاء بر حکم تعزیر بالمال:
Error! Bookmark not defined.	مطلب سوم: مقارنه میان قولین و ترجیح راجح:
Error! Bookmark not defined.	مبحث چهارم: حکم مصادره اموال
Error! Bookmark not defined.	مطلب اول: تعریف مصادره نزد فقهاء
Error! Bookmark not defined.	مطلب دوم: حکم مصادره اموال:
Error! Bookmark not defined.	مبحث پنجم: استقراض عام
Error! Bookmark not defined.	مبحث ششم: حکم در آمد از بابت کمک ها
Error! Bookmark not defined.	مطلب اول: کمک از طریق مسلمان ها:
Error! Bookmark not defined.	مطلب دوم: استعانت و طلب مدد از غیر مسلمین
1.....	نتیجه گیری:
2.....	پیشنهادهات:
Error! Bookmark not defined.	فهرست آیات قرآن کریم
Error! Bookmark not defined.	فهرست احادیث:
Error! Bookmark not defined.	فهرست اعلام
Error! Bookmark not defined.	مصادر و منابع:
2.....	Discussion Abstract:

نتیجه گیری:

بنده در این رساله خویش به نتایج ذیل دست یافته ام:

- ۱- اعمال بیت المال در زمان آن حضرت صلی الله علیه و سلم وجود داشت و ابوبکر رضی الله عنه اولین شخصی است که بیت المال را ایجاد نموده بدون احصاء و تدوین، و عمر رضی الله عنه بیت المال را تدوین نمود،
- ۲- املاک دولتی به عام رعیت تعلق می گیرد، حاکم نایب از جانب آنها می باشد، در وقت مصلحت می تواند بفروشد و یا هم اجاره بدهد.
- ۳- معادنی که در زمین مملوکه شخص است، قول راجح و اقرب الی الصواب قول جمهور است که از آن شخص می باشد لیکن بناء بر مصلحت قول امام مالک رحمه الله را ترجیح داده شده که در ملکیت حکومت می باشد.
- ۴- جواز فروش و اجاره زمین برای کفار بخاطر اسکان در وسط مسلمین مشروط براین است که مصلحت معتبر اسلام و مسلمین فوت نشود، اگر مصلحت فوت شود از خریداری منع کرده می شود.
- ۵- فروش و اجاره زمین برای سفارت خانه جایز است.
- ۶- وضع مالیات یک امر مختلف فیه میان علماء می باشد، قول راجح این است که با در نظر داشت شرایط مذکور در رساله هذا جایز است،
- ۷- پرداخت مالیه بناء بر قول جمهور از پرداخت زکات بی نیاز نمی کند، البته کشورهای که حکومت مالیه هنگفت وضع می کند اگر آنان هم زکات بپردازند و هم مالیه بدهند یک نوع حرج و مشقت است باید علمای آن دیار بعد از تحقیق و بررسی حالت و اوضاع را در نظر گرفته فتوی صادر کنند.
- ۸- پرداخت مالیه از پرداخت جزیه بی نیاز نمی کند.
- ۹- عقوبت مالی یک امر مختلف فیه میان علماء می باشد، قول راجح بر جواز آن است.
- ۱۰- مصادره اموال حرام شرعا جایز است، و کسب حرام اگر صاحبش معلوم باشد به صاحبش برگردانده شود ورنه از جانب صاحبش نیت نموده صدقه کرده شود، و کسب اموال ولات امور شرعا جایز است.

۱۱- گرفتن قرض بدون نفع برای دولت با در نظر داشت شرایط مذکور در رساله هذا در حالات استثنایی جایز است، و قرض های با نفع در هیچ صورت جایز نیست.

۱۲- استعانت از غیر مسلمین در امور غیر جنگ نزد جمهور علماء درست و جایز است.

پیشنهادات:

۱- جمهوری اسلامی افغانستان پیرامون قرار دادن زکات یکی از منابع عواید اقدام نماید، در این زمینه از تجارب کشورهای اسلامی که در آن زکات از طریق حکومت جمع آوری می شود استفاده کند.

۲- جمهوری اسلامی افغانستان بجای گرفتن قرض از منابع خارجی در وقت ضرورت از تجار و ثروتمندان کشور بدون نفع قرض بگیرد.

۳- کمیته ای تشکیل داده شود که در آن نخبگان از علوم دینی و علم اقتصاد منتخب شود، پیرامون تمام منابع عواید تحقیق و بر رسی کنند، چون برخی منابع طوری است که از نگاه کلی و عمومی جایز می باشد ولی از نگاهی تمام محتویات بر رسی کرده شود در آن امور غیر شرع دیده می شود. مثلاً مصادره اموال جایز است اما بعد از مصادره آن مال را چه کرده شود؟ قانون مطلقاً مصادره را ذکر کرده است اما میان مصادره اموال حرام و کسب حرام هیچ فرق ذکر ننموده است.

این کمیته باید همه جزئیات منابع عواید را تحقیق و بر رسی کنند، منابع غیر شرعی را نشاندهی نموده بدیل شرعی آن را جستجو کنند.

۴- برخی منابع عایداتی طوری است که نیاز به تحقیق بیشتر دارد مثال معادن، باید در این زمینه تحقیق بیشتر صورت بگیرد، چون اگر به قول امام مالک رحمه الله فتوی داده شود باید تمام جزئیات فقهی آن از قبیل حکم معادن بحری، قرار داد با کشور های خارجی، حصه افراد و ... تحقیق کرده شود.

بخاطر دسترسی به متن کامل این تحقیق مراجعه شود به:

پوهنتون سلام، کتابخانه مرکزی چهار راهی گل سرخ، سرک کلوله پشته

و یا هم به ایمیل آدرس ذیل تماس گرفته شود:

salamresearchcentre@salam.edu.af